

večinoma Erjavčevi. Tudi z zgodovinskimi sestavki se ujemam, dasi bi se jih bilo morda lahko našlo večje število. — Naravnost izvrstno pa je urejeno in podano slovniško gradivo, in prav na tem, zadnjem delu bode vsak učitelj gotovo gg. izdajateljema prav tako od srca hvaležen, kakor jima moram jaz od srca častitati! — Sklepam z željo, da bi se to berilo kar najhitreje razširilo po vseh slovenskih ljudskih šolah!

—nj—

Naši dopisi.

Z Gorenjskega. V potu svojega obraza je zmašil kanonik Kalan svoj zagovor in odgovor na dopis, priobčen v zadnji številki „Učit. Tov.“ Celih pet dni si je revež ubijal glavo, da bi kaj pametnega zvaril, a žal, ni se mu hotelo posrečiti. Edino dobro, kar ima njegov klasičen zagovor, je to, da se mu pozna, da ga je rodila s trudom slaba vest. Odkrito povemo, da smo bili vajeni čitati v „Slov.“ kaj bolj temeljitega in — duhovitega. Pa kaj se hoče; slaba stvar se ne da dobro zagovarjati!

Glavne obtožbe, da je namreč kanonik Kalan prišel v Predoslje hujskat ljudstvo proti učiteljsvu sploh in napram g. nadučitelju D. Česniku posebe, on niti ne taji. In to bodi najpoprej konstatovano!

Kalan se v svojem zagovoru skrbno izogiblje, izraziti s v o j e mnenje o razsodnosti in nerazsodnosti ljudstva v obče. On dobro ve, da bi se pri tem zelo opeknel. Kajti ravno za to Česnikovo trditev bil je sijajen dokaz kat. shod v Britofu pri Predosljah, kjer je kanonik Kalan s svojim govorom nahujskal nekaj nerazsodnih ljudij proti učiteljsvu, da so kar besneli. Kar je v tem oziru pisal „Učit. Tov.“, je vse resnično, in pridemo lahko z imeni dotičnih zasleplencev na dan. Tega nam ne boste utajili! — Sploh pa v dotičnem odstavku Česnikovega govora ni bil slovenski narod niti omenjen, ampak je bilo govorenje le o Ebenhochovi stranki in o tistem ljudstvu, katero zastopa njegova stranka. Kalan pa je iz tega govora namenoma in nalašč iztrgal samo oni odstavek, ki mu je najbolje služil za — hujskanje. O zavednem narodu je molčal. Ravnal se je po geslu: „Namen posvečuje sredstva!“

Postranska opazka v Česnikovem govoru o razsodnem in zavednem ljudstvu torej nikakor ni bila povod Kalanovega hujskanja, ampak le slepilno sredstvo v dosego drugega namena. Povod hujskanja je bila navadna nevoščljivost gospodov à la Kalan zaradi zaupanja, katerega uživa g. nadučitelj Česnik in drugi tovariši njegovi med tamošnjim ljudstvom. Kolikor nam je znano, pridobil si je g. Česnik to zaupanje in veljavo z uspešnim delovanjem v šoli, z ustanovitvijo prepotrebne kmetijske podružnice, pri občinskem odboru in pri raznih drugih prilikah, kjer je vselej pokazal, da mu je na srci korist in blaginja ljudstva. Deloval je vedno v najlepši slogi s tamošnjo duhovščino. Zaslužil si je torej zaupanje s poštenim, resnim delom. Zato se nikakor ne čudimo, da kanonik Kalan s svojim govorom pri razsodnih ljudeh (in teh je bila večina) ni imel uspeha. — Kakor smo že omenili, je bil glavni vzrok hujskanja grda nevoščljivost in ljubosumnost, primešana s skrbjo za — mandat! Edino iz teh razlogov uprizorila se je komedija v Britofu. *Kalanov namen je bil, uničiti veljavo učiteljstva med ljudstvom v Kranjski okolici, pripravi ga ob narodovo zaupanje, ter vcepiti ljudstvu sovraštvo do šole in učiteljstva!* Potem pa kričite o slabih uspehih nove šole?! Sram Vas bilo! —

Tovariši! Učite se od nasprotnika, posnemajte ga!

Pa oglejmo si zdaj Kalanov zagovor bližje.

Da zakrije nekoliko svoj popolni moralčni poraz, zvoditi hoče Kalan tudi svoje čitatelje na napačen sled z „nerazsodno maso“. Upamo pa, da imajo čitatelji „Slov.“ sami tudi nekaj razsodnosti, ter da bodo sami spoznali, kaj je pravo.

„Slovenec“ piše (v 253. šte. t. l.), da tisti, ki so od ljudstva plačani, ne smejo o ljudstvu izrekati svoje sodbe. Ta stavek je najgorostasnejša „budalost“! Torej vi sodniki, pravdniki, duhovniki itd. itd. molčite! Vi ste ljudski uradniki, torej: jezik za zobmi! —

Kadar si gospoda à la Kalan ne more drugače pomagati, pomaga si z univerzalnim sredstvom: svojega nasprotnika si pretvori v liberalca ali pa v socialnega demokrata. S takó prepariranim nasprotnikom je manj dela! — Kanonik Kalan si ne upa dokazati neutemeljenosti Česnikovih trditev na podlagi svojih načel. Preparira si torej gospoda Česnika najpoprej za liberalca in na podlagi liberalnih načel temeljito dokazuje, da g. Česnik ni liberalcec. To je izvrstno! Živio Kalan!

Ko mu liberalni Česnik več ne prija, prekrsti ga v socialnega demokrata in zopet se potnega obraza trudi dokazati, da g. Česnik ni pravi demokrat! — I, za božjo voljo, nikar se ne potite, gospod kanonik, saj Vam radi verujemo! Naj pa ne bo, no!

Naposled pa Kalan še najivno vprašuje: Kje ima to glavo? Po pravici povemo: mi smo se tudi takisto vpraševali, pa nismo mogli doznati, kje je imel Kalan glavo, ko je veržil te „budalosti“.

Resnica ostane resnica, katere ne predrugačijo ne klerikalna, ne liberalna in ne socialna načela. Čemu torej to zvijanje in zavijanje!

No, in naposled se zdi Kalanu, da je g. Česnik tudi — učitelj. Po tej dolgi metamorfozi proračunili smo z matematiško sigurnostjo, da si bo Kalan privoščil gosp. Česnika še kot učitelja in mimogrede revsknil na novo šolo.

Kanonik Kalan tukaj emfatično vprašuje: „A, gospoda slavna, celo generacijo ste že vzgojili po blaženih načelih nove šole, a kaj imamo od tega? Vi sami pravite — nerazsodno maso, bebaste ovce!“ — Stojte, gospod! — Poleg „nerazsodne mase in bebastih ovc“ dala nam je ta preklicana nova šola tudi Vas, prečastni gospod kanonik! In s tem je mnogo povedano.

Zdaj pa prosimo še mi za besedo. Vprašamo: Gospoda slavna, cele generacije ste vzgajali po blaženih načelih stare šole in kaj ste nam vzgojili? — Liberalizem! Nikar torej ne tolčite sami sebe po čeljustih!

K sklepu Vam damo za pokoro to-le v premislek: Le tako naprej in prijatelj Kržišnik bo v kratkem napovedal konkurs. In ta „Krach“ zamore potegniti s seboj marsikatero firmo, ki je videti zdaj še trdna. Mi učitelji pač nimamo mnogo izgubiti, ker itak nima dosti — „učiteljski proletarijat“. A vi glejte! —

Pa še jedno željo! Če bi hoteli ta-le dopis ponatisniti v „Slovenca“, Vam bo prav posebno hvaležen

P. Leska.

Z Goriškega. (Dalje.) III. Učiteljsko društvo za goriški okraj je imelo dne 9. kimovca svoj letni občni zbor. V letnem tajnikovem in predsednikovem poročilu smo sicer slišali marsikako zbadljivo poleg prazne samohvale, a zastonj smo pričakovali poročila o dveh važnih izjavah slovenskega učiteljstva v komaj preteklem času: o izjavi proti „Pons asinorum“ in proti Ebenhochovemu predlogu. Iz ust nekega odbornika se je čulo poprej, da je bil odbor svoječasno sklenil protizjavo, a predsednik v svoji znani modrosti ni je poslal na svoje mesto. Ravna se namreč po starej navadi: Ker nima dokazov, da bi sklep zaprečil, zato sklepov ne izvrši. To je menda možko in modro. Koliko važnih, koristnih in potrebnih sklepov je že sklepalo učiteljsko društvo za goriški okraj, a se nihče ne gane, da bi se bili izvršili, če tudi bi bilo imelo učiteljstvo neizmernih koristi od njih. Kje je učiteljski konvikt? Kje je deželno učiteljsko društvo?

Povsod drugod si učiteljstvo po svojih močeh samo pomaga, le pri nas na Goriškem ni napredka; le na Goriškem se pričakuje, da nam bodo pečena piščeta sama letala v usta. Kje je naše društvo „samopomoč“), kje udovsko učiteljsko društvo? Za-

*) Na prošnjo direktorija „Zaveze“ sestavlja naš urednik pravila društva „Samopomoč“ za vse slovenske pokrajine. Uredn.

stonj čakamo, da se taka in jednaka društva ustanove. Učiteljstvo naj ostane tam, kjer je bilo; naprej ne sme, ker bi utegnilo kaj takega vznemirjati onih, kateri trpe učiteljstvo tako, kakor trn v peti. Boljša je navidezna prijaznost mogočnih nasprotnikov svobodne šole in naprednega učiteljstva, kakor pa odločno delovanje v blagor našega stanu. In to je vzrok, da ne napredujemo. In kdor ne napreduje, ta nazaduje... in ako bi jutri imeli nastopiti blaženi časi, kateri se nam obetajo v „Pons asinorum“ ter po Eben-hochovem predlogu, nasvetovalo bi se nam, da je boljše, ako se mirno sprejme jarem, kakor da bi se branili držati tilnik, da nam ga polože. Morda bi se celo svetovalo zanj prositi...

IV.

Dr. Tuma pred svojimi volilci — je članek, katerega je prinesla „Soča“ iz peresa poslančevega. Ker sem že omenjal istega g. poslanca v svojem dopisu prej kakor sem dobil „Sočo“, zato hočem navesti nekaj stavkov, ki govorijo o učiteljstvu in šolstvu. Utis, katerega je g. poslanec odnesel izpred svojih volivcev, bi bil: „Naše posvetno razumništvo po deželi izven učiteljstva, z malimi izjemami, se odteguje javnemu življenju, ne upliva na prebivalstvo ali upliva slabo, ker se obnaša malo da ne tako, kakor razumništvo pluje narodnosti, ki biva med nami. Naše duhovno razumništvo z malimi izjemami varuje ali zgolj stanovsko stališče in odvrta ljudstvo od javnega življenja, ali dela politiko, le oziraje se na tesne krajevne in osebne razmere in opiraje se čisto na govorice, ki nastajajo in se raznašajo kakor povsod, kjer ni živa javna zavest... Gihlje se nekoliko učiteljstvo. No, ne sebi na korist! V gmotnem oziru zanemarjeno, preganja se, če je svojih misli. In do teh, pravih ali nepravih, moralo je priti. Ali se ni vzgajalo v divjaškem Koprju, po načrtu šolskih zakonov, namenjenih liberalnemu nemstvu in italijanstvu? Li je našlo, vrnivši se v domovino, moralne zaslombe, v daljši razvoj potrebne družbe? Ne, in dvakrat ne! Trgi in dežela so zapuščeni od vlade in deželnega odbora prav tako, kakor se mi je pokazala žalostna slika tega stanja v deželnem arhivu po spisih... Razumništvo, posvetno in duhovno, naj zapusti ozko stanovsko in sebično stališče, in hitro, ko se obrne z ljubeznijo do ljudstva, vzkipi naša dežela kot kvas ob dovoljni gorkoti“...

Poročal pa je g. poslanec glede šolstva in učiteljstva: „Ni nujniše in potrebnije reči v deželi, nego rešiti zdravstveno vprašanje in ono o deželnem šolskem zalogu. Okrajni šolski sveti so v gospodarstvu za šolo zašli. Tolminski je tako zadolžen, da bi moral kot trgovec napovedati konkurs. Doklade za šolske potrebe dosegajo v sežanskem okraju celo 75% na ves izredni davek. Zidajo se velike šolske gradbe. Vse mora plačevati kmetsko prebivalstvo z davkom na zemljišča.“

Vlada dobro ve, da tako ne gre in ne more iti dalje. Vlagala je sicer že predloge na dež. zbor in odbor, da šolske razmere uredi, a ker nečeta deželni odbor in deželni zbor, oziroma italijanska večina o tem ničesar vedeti, ni do danes ničesar dosegla. Ako vlada v teku 23 let ni imela volje in moči, spraviti z dnevnega reda zdravstveni in šolski zakon, potem lahko rečemo, da od nje slovenski del dežele nima mnogo ali ničesar upati.“

Toliko se nam je zdelo primerno ponatisniti iz dotičnega poročila, katerega konec je prinesla 41. šte. „Soče“. Že iz dosedanjih besedij gosp. dr. Tume konstatujemo, da se je gospod poslanec prepiral, da se v prvi vrsti učiteljstvo peča z zadevami javnega življenja, da je tedaj za isto najvažnejši faktor. Le naravno bi bilo tedaj, da bi se najvažnejši faktor tudi kot tak upoštevali moral; a z žalostjo moramo povedati, da se ga upošteva kot veliko 0. Kjer je kaj dela za narod, tam bodi učitelj prvi, drugod zadnji! Koliko let pojde še tako dalje? Za ves svoj trud v in zunaj šole dobiva učitelj le preziranje, bagatelizovanje svojih zahtev, tako da je (po besedah dr. Tume) v gmoinem oziru zanemarjeno, preganja se, če je svojih misli! Lepo plačilo za narodno delovanje,

kaj ne g. poslanec?! Zamislili smo se v sliko, katero ste nam drastično opisali in mislili in premišljevali, kako ste s te slike zamogli priti do tega, da ste zagovarjali Ebenhochov predlog. Uganka nam je ostal preobrat v Vašem mišljenju. V deželi, katere dež. zbor v 23 letih ni mogel in hotel rešiti šolskega prašanja, naj bi bilo prav in dobro, da bi isti dež. zbor dobil še večjo moč in oblast?! Čudno . . .

Gospod poslanec je apostrofiral posvetno in duhovno razumnost, naj se z ljubeznijo obrne do ljudstva. Ta apostrof gre v prvej vrsti drugim, nekoliko tudi učiteljstvu. Kar zadeva nas, rečemo le, da ljubezen rodi ljubezen. Učiteljstvo je ves čas kazalo v besedi in dejanju ljubezen do našega ljudstva, do dežele, v kateri je bilo rojeno in v kateri živi; a ta dežela, zastopniki te dežele, nam niso dajali ne moralne zaslombe, ne primernega koščka kruha za naše telesno življenje, ampak so puščali, da je učiteljstvo v gmotnem oziru zanemarjeno, da se preganja, če je svojih misli . . . Ljubezen rodi ljubezen, a tako postopanje mora provzročiti, da tudi najgorkejša ljubezen se polagoma ohlaja ter bi se končno moralo povsem ohladiti ter se izpremeniti v apatijo in celo sovraštvo. Ni li tak proces v naši duši logičen? Gospoda, na Vas je vse ležeče, Vi nas imate v oblasti, tedaj: *Videant consules!*

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Cvar Andrej, učitelj v Poljanah pri Ortneku 2-40 gld.

Učiteljski konvikt: G. Rudolf Piš, učitelj v Cerknici na knj. kr. podr. št. 120 15-80 K; g. prof. Alojzij Gangl namesto venca na grob slavnemu Kopitarju, 10 K; g. Hinko Likar, nadučitelj v Grahovem, v veseli družbi po gđ. Amaliji Krájčevi n. branih 8 K; sl. posojilnica v Cerknici 20 K.

Osobne vesti. Učitelja-voditelja g. Fr. Kovač v Zatičini in g. Fr. Wresitz v Ribnem sta imenovana nadučiteljema na istih mestih. Imenovani so dalje: gđ. Angela Divjak v Strekljencu za Zatičino, gosa Franica Pogačnik v Cerkljah za Ribno, g. Teodor Čampa v Zagorju za D. M. v Polju, gđ. Marija Schescharg v Dobrovi za Viš in g. Fran Čuk na Ostrožnem brdu za Senožče. Gđ. izpr. kandidatinja Margareta Žele je imenovana začas. učiteljico v Begunjah mesto gđ. Rafaela Inglić, ki je šla v Črnomelj; v Gornji Logatec je prišla začas. izpr. kandidatinja Marija Thuma; gđ. Pavlina Tomšič izpr. kandidatinja, je nastavljena za suplentinjo v Senožčah; gđ. Amalija Kotlusek, izpr. kandidatinja je imenovana začas. učiteljico v Vipavi mesto gđ. učiteljice Antonije Avguštin, ki je šla za suplentinjo na c. kr. dekliško šolo v Trstu. Poljane pri Škofji Loki: II. učno mesto začasno g. Mihael Salberger, izpr. učiteljski kandidat; Trata pri Škofji Loki: II. učno mesto začasno gđ. Ana Lampert, izpr. učit. kand.; Zabnica pri Škofji Loki: začasni učit. in voditelj g. Leopold Ferjan, izpr. učit. kand.; Kranj, dekliška šola: Gđ. Vikt. Praprotnikova, ki je bila umirovljena, je zopet ozdravela in postala stalna učiteljica na svojem prejšnjem mestu; Trzin dekl. šola: III. učit. mesto gđ. Emilija Wruss (stalno) iz Stajerskega; Podbrezje: Stalni učitelj-voditelj g. Ivan Kiferle, učitelj v Dutovljah (Goriško) stalno; Koprivnik v Bohinju: Začasna učit. in voditeljica gđ. Stanka Zarnikova, izpr. učit. kandidatinja; Dobrava pri Bledu: Učit. in voditeljica gđ. Ivana Simončič, izprašana učiteljska kandidatinja. G. Milan Guštin iz Jesenic je šel k vojakom kot jednoleten prostovoljec; na njegovo mesto je prišel izprašan kandidat g. J. Bajželj. Izprašana kandidatinja gđ. Karolina Hann pride na Dobrovo pri Ljubljani. — Imenovani so na Stajarskem: G. Karol Marschitz, nadučitelj pri Sv. Lovrencu v Slov. gor. učiteljem-voditeljem na novo ustanovljeni šoli v Letušu pri Braslovčah, g. Jožef Čeh, podučitelj pri Sv. Andražu v Slov. gor. pa nadučiteljem pri Sv. Jerneju pri Polčanah. Gđ. Antonija Rott, učiteljica pri Stari cerkvi na Kočevskem, pride za učiteljico v Dobje pri Kalobji, za podučiteljico pa prideti na to šolo gđ. Emilija Manzoni iz Gorice in Marjeta Žele iz Tohnina. Na novo so še namesčeni abiturijenti oziroma abiturientke, kakor gđ. Marija Knittel iz Beljaka za podučiteljico v Ščavnjski dolini, Ernestina Zaff iz Ljubljane za suplentinjo v Kostivnici (mesto bolnega učitelja g. Janeza Brinška, ki ima dopust), g. Jožef Klemenčič za podučitelja pri Sv. Antonu v Slov. gor. in Jožef Kos za pod-